

Ik geloof zelfs dat Z.Ed., mijne wijze van voorschrijven volgende, na zich werkelijk overtuigd te hebben, dat de Apotheker hem het praeparaat van FRIEDLÄNDER leverde, naderhand een voorstander van dit geneesmiddel zal worden.

Winschoten, 21 Februari 1885.

Dr. T. HAAKMA TRESLING.

I N G E Z O N D E N.

Amice Gerant!

Wanneer ons *Weekblad* op het voorbeeld der voorname dagbladpers zich veroorlooft losweg van daag een bericht te verspreiden om het morgen nader toe te lichten, b.v. door eene refutatie, dan levert dit een klein ongerief op, omdat er bij ons niet een of twee dagen, maar minstens een week verloopt, zoo niet meer; vergun mij dat ik niettemin op bovengezegde wijze een bericht aanvul, dat wellicht juist daarom door U in n°. 7 van ons blad, pag. 146, geteekend H., aan het *Handelsblad* van 7 Februari ontleend is en vermeldt, dat 'onder de vele ambtenaren en artsen, die aan de cursussen van het Gezondheidsamt (te Berlijn) over de bacteriologie en de studie der cholera deelnamen, er wel elf uit het buitenland waren, „maar uit Nederland niemand „die cursussen heeft bijgewoond, wat wel te bejammeren is. Of heeft men „hier te lande zelfstandig zich voorbereid. Wij hebben er niets van vernomen”.

Wij bejammeren dit niet, maar verheugen ons, dat in Nederland nog zelfstandig onderzoek met voldoende krachten en middelen mogelijk is en in 't werk gesteld wordt, zonder dat het terstond aan de groote klok wordt gehangen en zonder dat een niet deskundig publiek dag aan dag zoogenaamd op de hoogte moet worden gehouden van de allicht nog onrijpe, te grabbelen gegooide vruchten van veel zorg en tijd eischende studie. Zelfs de voorbereiding voor zulke onderzoekingen, het behoeft hier nauwelijks gezegd, verdient meer tijd en toewijding dan het gewone publiek veronderstelt, en misschien een avonturier op dit gebied voor zichzelf noodig acht.

In ons land ontbreekt het gelukkig aan voor zulke studiën natuurkundig voorbereide beoefenaars der Geneeskundige Wetenschap niet, en evenmin aan Hoogleeraren, die óf met het uitzicht op praktische toepassing aan de studie der bacteriën zich gewijd hebben, óf die de bacteriologie sinds lang zuiver wetenschappelijk beoefenen.

Aan de Universiteit alhier in het Hygienisch Laboratorium onder leiding van Prof. FORSTER houden Doctoren en Studenten zich al sinds lang met dergelijke onderzoekingen en proeven bezig.

Voor werkelijk in die studie belangstellenden is dit niets nieuws. Immers in den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland, welks vergaderingen publiek zijn, demonstreerde Prof. FORSTER al in het begin van voorleden jaar, eenige zijner cultuurproeven, gelijk in de gedrukte *Verzameling van Stukken* enz. gepubliceerd is (zie pag. 154), alwaar men leest:

„Met verlof van den Voorzitter demonstreert Prof. FORSTER eenige nieuwere methoden van bacteriologisch onderzoek van drinkwater enz., vooral de door KOCH te Berlijn gebruikte wijze om parasitaire mikroörganismen in vaste

voedingssubstraten (bijv. voedingsgelatine, gestolde bloedwei) te isoleeren en aan te kweken.

„Spreker maakt met het oog op enkele beschouwingen in een onlangs te Amsterdam verschenen compilatie over bacteriën opmerkzaam, dat een gedeelte van de zoogenaamde „Rein-culturen” van kleurstof produceerende organismen, welke hij vertoonde, in zijn Laboratorium door studenten, die aan den door spreker gegeven hygienischen cursus deelnemen, zijn gemaakt en dat alzoo aanstaande medici niet enkel in het buitenland maar ook alhier gelegenheid hebben om zich in bacteriologisch onderzoek te oefenen. Trouwens spreker heeft reeds ten vorigen jare, toen leden van de *Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst* zijn Laboratorium bezochten, verschillende bacteriëncultures kunnen demonstreeren”.

Ook de befaamde kōmmabacterie heb ik bij Prof. FORSTER gezien, die ze van den vader zelf ten geschenke had gekregen, dus in dien zin was 't zeker de echte. Maar ook de Hoogleeraren GUNNING, KÜHN, STOKVIS plegen voor en door de studenten op hunne Laboratoria soortgelijke cultuurproeven voor verschillende doeleinden in 't werk te stellen. De eerstgenoemde heeft reeds in het *Journal für praktische Chemie* 1877—1880, onderzoekingen gepubliceerd omtrent de behoefte der lagere organismen aan zuurstof.

Wat elders in ons land geschiedt? Voor de lezers van ons *Tijdschrift* is het nauwelijks beleefd te herinneren wat Prof. FOKKER uit Groningen over de bacteriën met pathologische toepassing bij voortduring mededeelde, en als ooggetuige wil ik er bij opmerken, dat hij niet zonder eigen onderzoek aan kritisch refereren zich waagt.

En nu verder? Om niet vervelend te worden voor den lezer, die slechts au courant wil gehouden worden en liefst zoo kort mogelijk, zij 't genoeg, wat zuiver wetenschappelijk onderzoek op dit in schijn enge gebied aangaat, te wijzen op Utrecht. Het Buitenland zou ons, als we ons zelf zoover vergaten, verbaasd kunnen vragen, of we ons dan niet gelukkig gevoelen, dat ENGELMANN, de overal bekende natuuronderzoeker met zijne in 1881 ontdekte zuurstof-meting door bacterium termo, voor de Utrechtsche Akademie en daarmee voor ons vaderland behouden bleef.

Amsterdam, Februari 1885.

Dr. J. ZEEMAN.

De eenigszins bestraffende toon van bovenstaand stukje, door den geachtenschrijver een refutatie genoemd, hoewel men zich afvraagt, wat eigenlijk gerefuteerd wordt, maakt een korte toelichting noodig.

Ons te verwijten, dat wij een kort bericht omtrent eene zaak van medisch belang aan een politiek dagblad ontleenen, zal zeker niet de bedoeling zijn. Dat de schrijver die zaak ook niet zonder belang acht, blijkt uit de mededeelingen, die hij naar aanleiding daarvan geeft.

Het feit, dat in de hygienische en pathologische laboratoria ook bij ons te lande bacteriologische onderzoekingen gedaan worden, is, zooals de Heer ZEEMAN terecht opmerkt, voor hen, die werkelijk in die studie belang stellen, niets nieuws.

Maar ook zij, die met dat feit bekend zijn, zouden de vraag of „men zich „hier te lande zelfstandig heeft voorbereid” om de cholera, wanneer zij ons

bedreigen zal, met vrucht te bestrijden, uit een practisch oogpunt nog niet van alle belang ontbloot kunnen achten. Met „men” worden natuurlijk bedoeld zij, op wier schouders die plicht officiëel zal rusten, en niet de Hoogleeraren van onze Universiteiten, die wellicht, wanneer het gevaar dreigt, hunne laboratoria wegens de zomervacantie gesloten zullen hebben. De vraag, of het wenschelijk is, dat een of meerdere geneeskundige ambtenaren een der bacteriologische cursussen te Berlijn zouden gaan volgen, opdat op een gegeven oogenblik niets verzuimd worde, de vraag ook of zij zich zelfstandig hebben voorbereid, zijn twee vragen, die in ontkennenden of in bevestigenden zin kunnen worden beantwoord. Men kan het ook beter oordeelen ze niet te beantwoorden. Het stellen dier vragen evenwel is geen bewijs van onbekendheid met hetgeen de Heer ZEEMAN mededeelt, en de steller dier vragen zou thans nog kunnen zeggen: „Wij hebben er niets van vernomen.”

De Redacteur-Gerant.

WETENSCHAPPELIJKE MEDEDEELINGEN.

De veranderingen in de glomeruli bij nephritis zijn in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond gekomen. Door verschillende onderzoekingen is vooreerst aangetoond dat, ten minste bij acute nephritis, het eiwit, zoo niet geheel dan toch grootendeels, door de glomeruli wordt afgescheiden. En verder heeft men anatomische afwijkingen aan de vaatkluwens kunnen constateeren. Terwijl vroeger in hoofdzaak slechts veranderingen van het zoogenaamde parenchym — het epithelium der nierbuisjes — en van het interstitiële weefsel beschreven werden, heeft men in den lateren tijd de aandacht gevestigd op veranderingen aan het epithelium en aan de vaatlissen der glomeruli, die somtijds, bepaaldelijk bij de nieraandoeningen ten gevolge van roodvonk, zoo in het oog vallend waren, dat men van een „glomerulo-nephritis” kon spreken. Het meest trof daarbij zwelling, woekering en afstooting van het glomerulus-epithelium, terwijl verder meermalen werd waargenomen, dat de vaatlissen gezwollen en verstopt waren. De verstopping werd door den een aan zwelling van den vaatwand, door den ander aan ophooping van witte bloedlichaampjes in het vat toegeschreven. Sommigen ook vonden dat dikwijls de vaten door het gewoekerde epithelium en door geëmigreerde witte bloedlichaampjes dichtgedrukt werden.

LANGHANS, die reeds vroeger onderzoekingen hieromtrent in het licht gaf, brengt in VIRCHOW's *Archiv*, Bd. XCIX, S. 193, nieuwe mededeelingen, vooral aangaande de pathologische anatomie der vaatlissen bij verschillende vormen van acute nephritis. Met behulp van de nieuwere methoden van onderzoek vond hij dat bij de lichte gevallen van ontsteking aan den wand der vaatlissen te onderscheiden is 1°. een zeer dun, homogeen vliesje, en 2°. een aan den binnenkant daarvan gelegen laagje korrelig protoplasma met een veel grooter aantal kernen dan in den normalen glomerulus gevonden wordt. In de hevigeren gevallen had zich uit dat korrelige laagje een netwerk ontwikkeld